

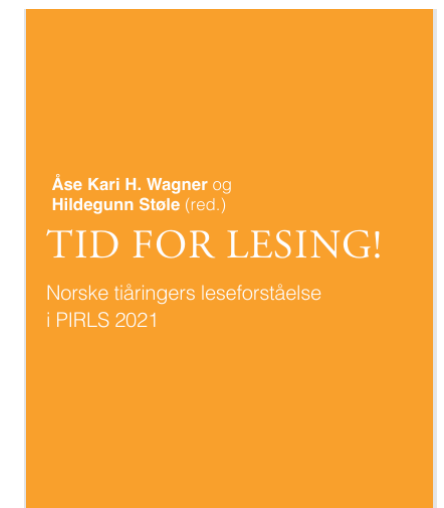

SKOLEBIBLIOTEK

Hvordan kan skolebiblioteket aktivt bidra til mer leselyst og økt lesekompetanse?

	<p>Opplevelse, oppdagelse, opplysning - fagbok om skolebibliotek</p> <p>2016</p>	<p>Av Trude Hoel, Elisabeth Tallaksen Rafste, Tove Pemmer Sætre</p>
	<p>Skolebiblioteket - læring og leseglede i grunnskolen</p> <p>2018</p>	<p>Av Line Hansen Hjellup, Anne Håland, Joron Pihl, Arne Svingen, Line Hansen Hjellup (red)</p>
	<p>Leselyst i klasserommet - om trusler og redningsaksjoner</p> <p>2019</p>	<p>Av Åsmund Hennig</p>
	<p>Skolebiblioteket som læringsarena - leseglede, utforskning, opplevelse</p> <p>2023</p>	<p>Av Cathrine Bergan, Ingeborg Eidsvåg Fredwall, Cathrine Bergan (red), Ingeborg Eidsvåg Fredwall (red)</p>
	<p>Leselysthåndboka - bedre sammen om lesing!</p> <p>2025</p>	<p>Av Line Hansen Hjellup, Silje Kristoffersen, Trine-Merete Thorkildsen</p>
	<p>Lesekultur - hvordan styrke lesing i skolen</p> <p>2025</p>	<p>Av Tove Stjern Frønes, Ingeborg Anly, Sigrid Briseid, Marte Eek-Høgås, Marte Tovsrud Syverinsen</p>

TEORETISK KUNNSKAPSGRUNNLAG

- Jfr. innlegg fra Ingeborg Eidsvåg Fredwall (UiA)

Arbeidsgruppa har fokusert på:

- norsk faglitteratur om leselyst og motivasjon for lesing der skolebiblioteket er et naturlig virkemiddel
- noen utenlandske forskere: hva må til for å få leselyst og motivasjon for lesing?

John T. Guthrie

“Det er lærerens ansvar å motivere elevene til å lese. Lærere som forsømmer seg her hindrer elevene i å utvikle seg som lesere”

Guthrie anbefaler 7 motivasjonspraksiser:

1. Skape mestring; rett bok til rett elev!
2. Elevene får velge litteratur selv
3. Lesing må være en sosial aktivitet
4. Det må settes av tid til lesing på skolen
5. Skolen og lærerne må verdsette lesingen
6. Skolen må tilby et rikt utvalg av relevant litteratur som formidles
7. Lærere må veilede elevene til å bruke gode lesestrategier

Henriette Romme Lund

Hvordan fremme leselyst?

Tre psykologiske behov:

1. Autonomi
2. Kompetanse
3. Tilhørighet

Lund, H. (2024). Læselyst og læseulyst ved stillelæsning. Portrætter af seks stillelæsende elever. DPU, Aarhus Universitet.

Linda B. Gambrell

«Hvis elevene ikke er motiverte for å lese, vil de aldri nå sitt fulle potensiale»

Engasjementsreglene viser at elevene er mer motivert for å lese ...:

1. ... når tekstene er relevante for dem.
2. ... når de har tilgang til et bredt utvalg av litteratur og når lærere formidler litteraturen slik at nysgjerrigheten pirres og interessen vekkes.
3. ... når de får rikelig tid til selvvalgt lesing i klasserommet.
4. ... når de får velge litteratur selv, både til lesing i klasserommet og i hjemmelekse.
5. ... når de får mulighet til å samtale og dele leseopplevelser med hverandre.
6. ... når de får mulighet til å lykkes med lesingen sin, altså at tekstene er moderat utfordrende.
7. ... når klasserommet og læreren gjenspeiler verdien og viktigheten av å lese.

Patricia Cunningham

«If they don't read much, how they ever gonna get good?»

Cunningham sammenligner lesere med idrettsutøvere og påstår at ingen utvikler gode ferdigheter uten regelmessig trening, og elever som leser bare når de må vil heller ikke bli gode lesere. Hun foreslår at skolen og lærerne bør vurdere å implementere følgende ideer for å motivere til lesing:

- a) lærer må lese høyt for elevene hver dag, i bøker som særlig fenger gutter og i bøker som kan friste elevene til å lese på egenhånd
- b) lærer må sette av tid hver dag til at elevene skal få lese i selvvalgt litteratur, og læreren må interessere seg for og samtale med elevene om deres litteraturvalg
- c) lærer må gi elevene et rikt utvalg av litteratur å velge imellom, og la litteraturen være lett tilgjengelig
- d) lærer må gi elever som har utfordringer med lesing god veiledning for å utvikle fonetikk, flyt, ordforråd og forståelse

«None of these will matter very much, however, if our struggling readers hate to read and do so only when forced!»

Leselyst og motivasjon for lesing – hva må til?

Oppsummert kunnskaps-grunnlag:

- Et rikt utvalg av litteratur som er lett tilgjengelig
- Autonomi og mestring – rett bok til rett elev
- Rikelig tid til å lese på skolen
- Sosial aktivitet – tilhørighet i et lesefellesskap
- Verdsetting - læreren må være aktiv og interessert i elevenes lesing
- Formidling – der det formidles litteratur der leses det...
- Omgivelsene må gjenspeile verdien og viktigheten av lesing

Skolebibliotek i lovverket

Opplæringsloven § 15-5 – Skolebibliotek

- Elevene skal ha tilgang til skolebibliotek. Departementet kan gi forskrift om skolebibliotek.

Forskrift til opplæringsloven § 11-2 – Skolebibliotek

- Skolebiblioteket skal bidra til å utvikle språkferdigheter, leseferdigheter og evnen til å tenke kritisk hos elevene, og til å jevne ut sosiale forskjeller.
- Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevene har tilgang til et skolebibliotek eller et annet bibliotek som er særskilt tilrettelagt for skolen.
- Biblioteket skal være tilgjengelig for elevene i skoletiden, slik at det kan brukes aktivt i opplæringen.

Kunnskapsgrunnlag + lovverk = leselyst og god leseopplæring?

Et av de mest kritiske punktene i debatten om skolebibliotek er **fraværet av nasjonale standarder** i norsk lovverk. Verken opplæringsloven eller forskriften stiller krav til areal, bemanning, innhold, kvalitet eller minimumsnivå for skolebibliotekdrift.

Denne mangelen fører til **betydelige ulikheter** mellom skoler og kommuner.

Stiftelsen LESE, NBF Skole og Skolebibliotekarforeningen i Norge anbefaler utvikling av **nasjonale retningslinjer** og **bemanningsnormer** for å sikre at alle elever – uansett hvor de bor – får samme mulighet til å dra nytte av et godt skolebibliotek.

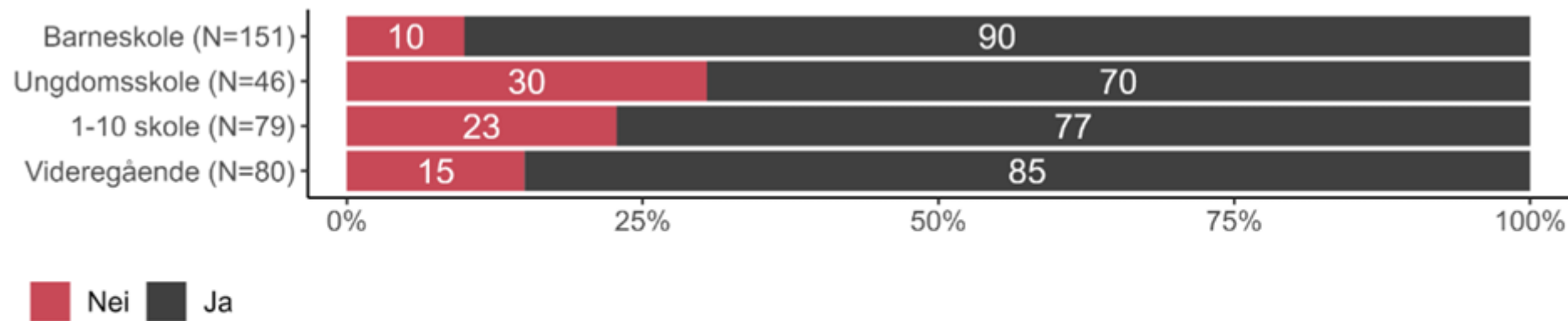

Skolebiblioteket på 517* skoler i Norge:

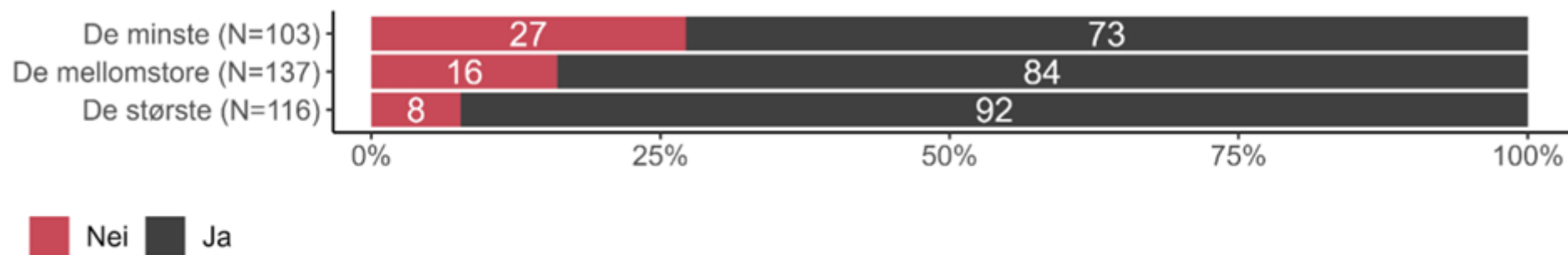
*GSI-tall fra 2025

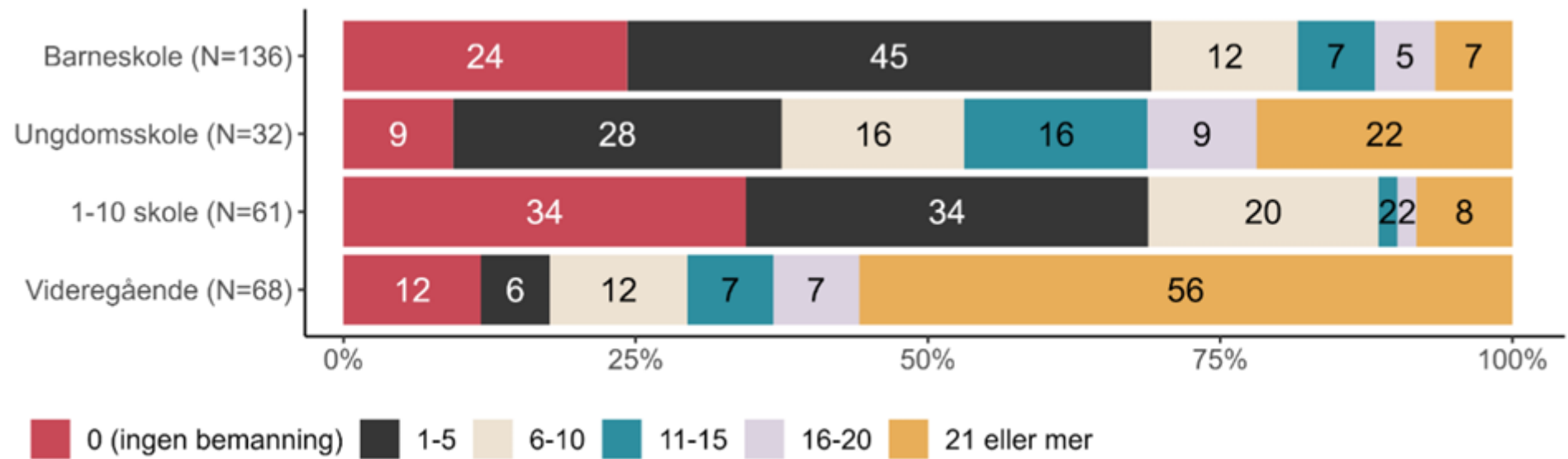
Ingen
skolebibliotek

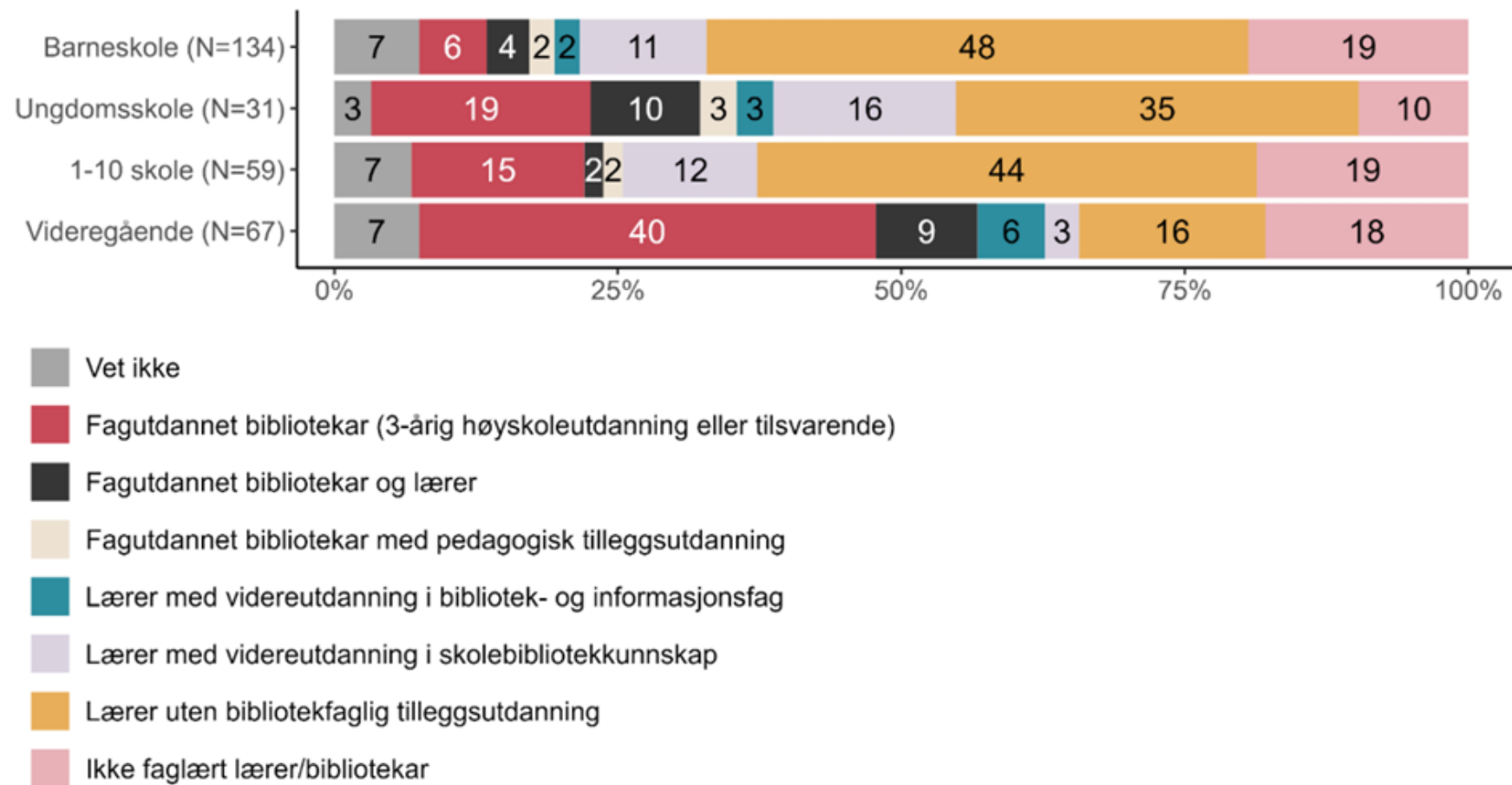

Figur 9.1. Er det skolebibliotek på skolen? etter skoletype. N = [46–151], Figurdata (XLSX), [PNG](#).

**Figur 9.2. Er det skolebibliotek på skolen? etter skolestørrelse. N = [103–137],
Figurdata (XLSX), [PNG](#).**

Figur 9.9. Hva slags utdanning har skolebibliotekaren/den biblioteksansvarlige? etter skoletype. N = [31–134], Figurdata (XLSX), [PNG](#).

Skolebiblioteket på Spangereid skole

Liten bygdeskole 1.-7. trinn: 120 elever

Alltid åpent.

Selvbetjent utlån.

Skolebibliotekar (lærer med videreutdanning i skolebibliotek) 20 %

Fagarbeider (som brenner for lesing) 10 %

Elevassistenter fra 6. og 7. trinn – 4 elever i hvert friminutt

Alle klasser har 1 norsktime i uka til bibliotektime.

30.000,- i bokbudsjett (250,- per elev per år)

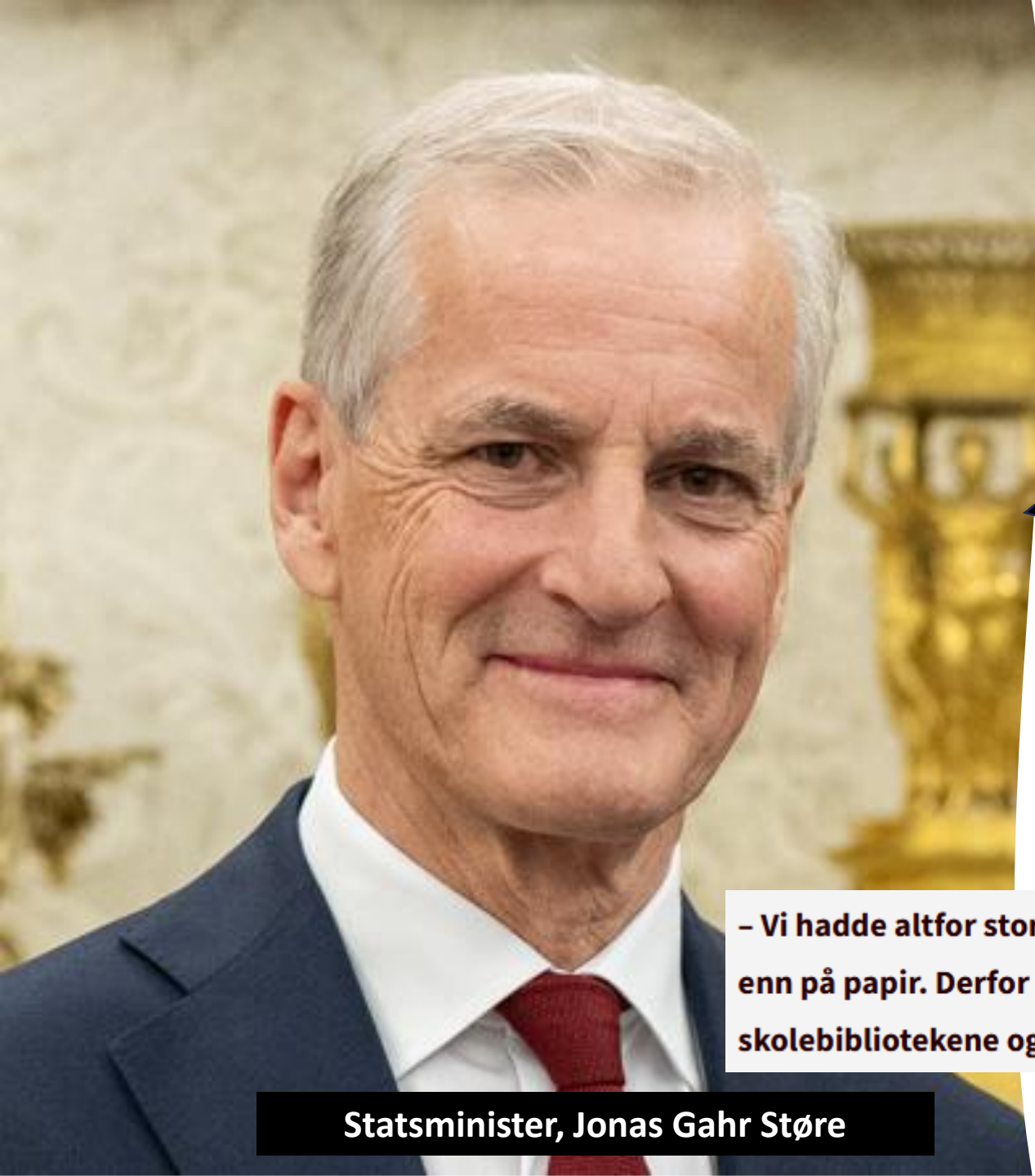

**ENORME
forskjeller!**

**Vil vi ha det
sånn?**

Alle elever
fortjener et godt
skolebibliotek!

Statsminister, Jonas Gahr Støre

I den internasjonale leseundersøkelsen PIRLS ser vi at norske elever har lavest leselyst av 65 land. Det må vi snu, blant annet gjennom bedre tilgang til bøker og sterkere skolebibliotek.

[Innlegg på pressekonferanse om skoleprioriteringer - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

- Vi hadde altfor stor tro på skjerm i de tidlige årene. Du lærer dårligere av å lese på skjerm enn på papir. Derfor ønsker vi at elevene skal møte boka før skjermen, styrke skolebibliotekene og hele den tilnærmingen, sa statsministeren.

[Uttalelse under Demokratikonferansen 24.04.26 på UiO](#)

Vi trenger rett og slett et krafttak for lesing!

Barn og unge må få tilgang til bøker i alle sjangre for å styrke leseysten og leseferdighetene. Skolebibliotekene er en helt sentral del av dette arbeidet.

Flere bøker og styrkede skolebibliotek er viktige virkemidler for å øke elevenes leseyst og leseferdigheter

**Arbeids- og inkluderingsminister,
Kjersti Stenseng**

**Kultur- og likestillingsminister,
Lubna Jaffery**

**Kunnskapsminister,
Kari Nessa Northun**

Hva er et godt skolebibliotek?

Standarder:

- Ny og variert litteratur som gir leselyst
- Lett tilgjengelig både i avstand og åpningstid
- Organisering av litteraturen frister til lesing
- Lokalets størrelse og utforming er innbydende
- Skolebibliotekaren har pedagogisk/skolebibliotekfaglig kompetanse og kjenner litteraturen, elevene og skolen godt.
- Skolebibliotekaren er en aktiv formidler og deltaker i skolens pedagogiske virksomhet.
- Skolebibliotekar og leselærere samarbeider tett om leselyst og leseopplæring.
- Skolebibliotekets formål er nedfelt i skolens og kommunens leseplan.
- Skolebibliotek og folkebibliotek samarbeider og deltar i kommunale lærende nettverk for å utvikle kompetanse om litteratur og lesing

GRUNNLEGGENDE BETINGELSER FOR Å OPPNÅ STANDARDENE:

Økonomiske ressurser

For noen:

- Investering i inventar og innredning tilpasset et skolebibliotek

For ALLE:

- Innkjøp av ny litteratur hvert år: minimum 500,- per elev hvert år
- Bemanning av en kompetent skolebibliotekar: minimums-stillinger beregnet ut i fra elevtall.
 - < 100 elever = 20 %
 - > 100 elever = 40 %
 - > 200 elever = 60 %
 - > 300 elever = 80 %
 - > 400 elever = 100 %

ALLE elever fortjener et godt skolebibliotek!

Når grunnleggende betingelser er på plass kan LESELYSTEN blomstre:

- Lesekvarten
- Bibliotektimen
- Leselystprosjekter
- Leseklubb
- Bokkafé
- ...
- ...

LESEKULTUR

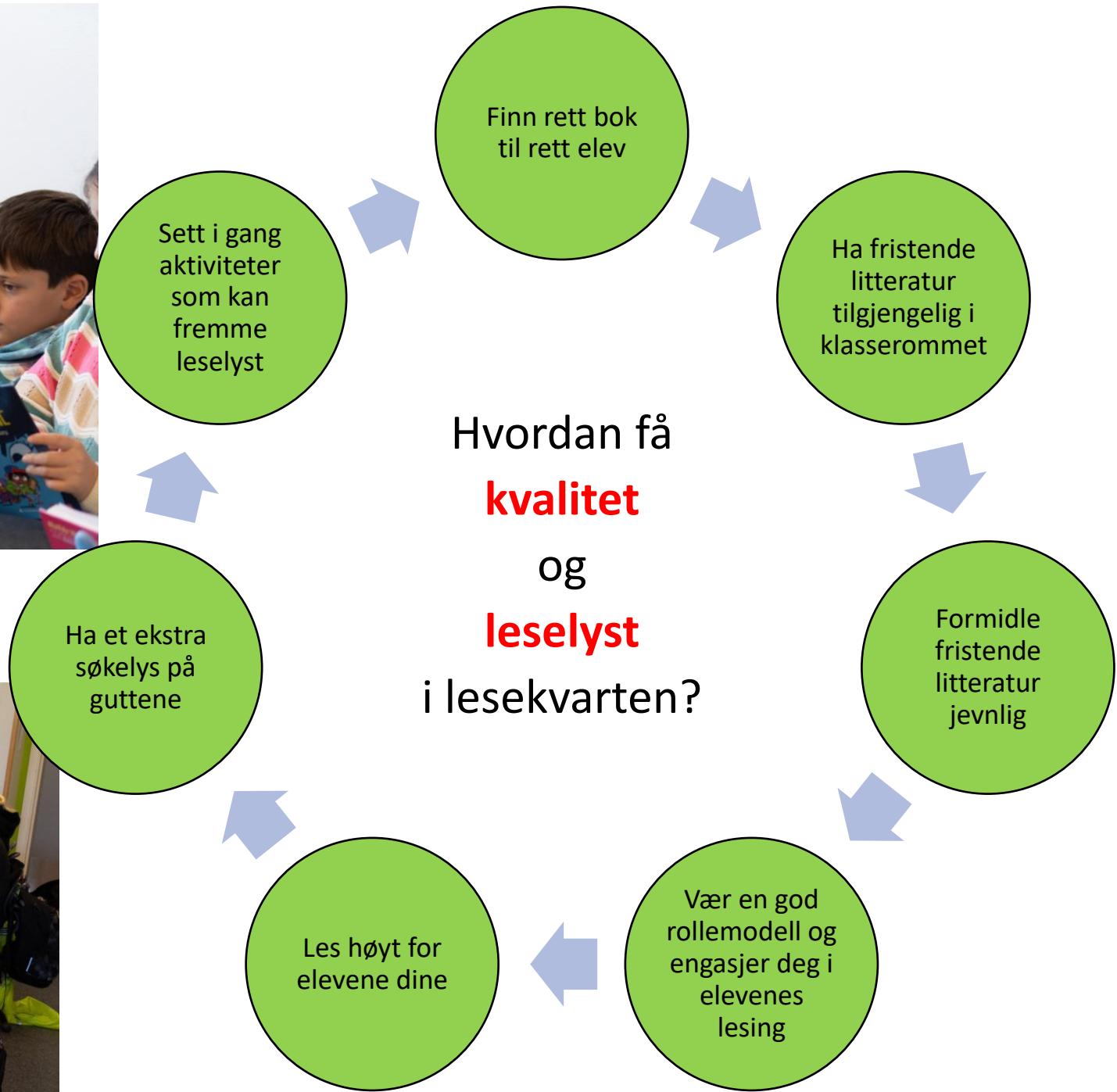

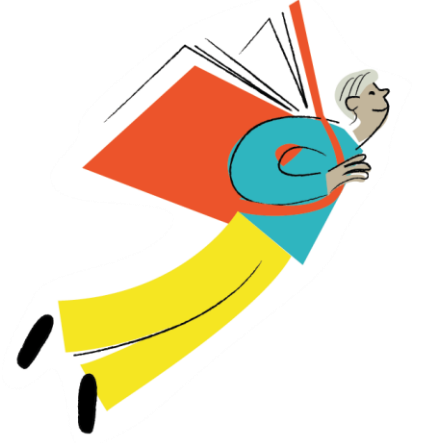
Det kommer et leseløft.
Én milliard kroner til
skolen, i disse fire årene -
på bøker, på
et **lesekvarter**
hver dag, hvor alle elever
skal lese.

[Statsministerens innledning på et folkemøte i Fredrikstad -
regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

Sett av **tid** til lesekvarten på timeplanen

یہ پڑھنا و کسب ہے۔

BIBLIOTEKTIMEN

EN TIME MED KAOS ELLER MAGI?

MAGI

Ingredienser:

- Tydelig ledelse
- God struktur
- Positivitet, raushet og engasjement
- Fristende litteratur!!

DEN GODE BIBLIOTEKTIMEN

SAMLING (15 min)

- **Presentere bøker**
 - Lærer/elever presenterer aktuelle bøker
- Høytlesing
- Sjangerlære/ forfatterlære

LÅNETID (5 min)

- Rett bok til rett elev! Elevene låner bøker til lesekvarten på skolen og hjemme.

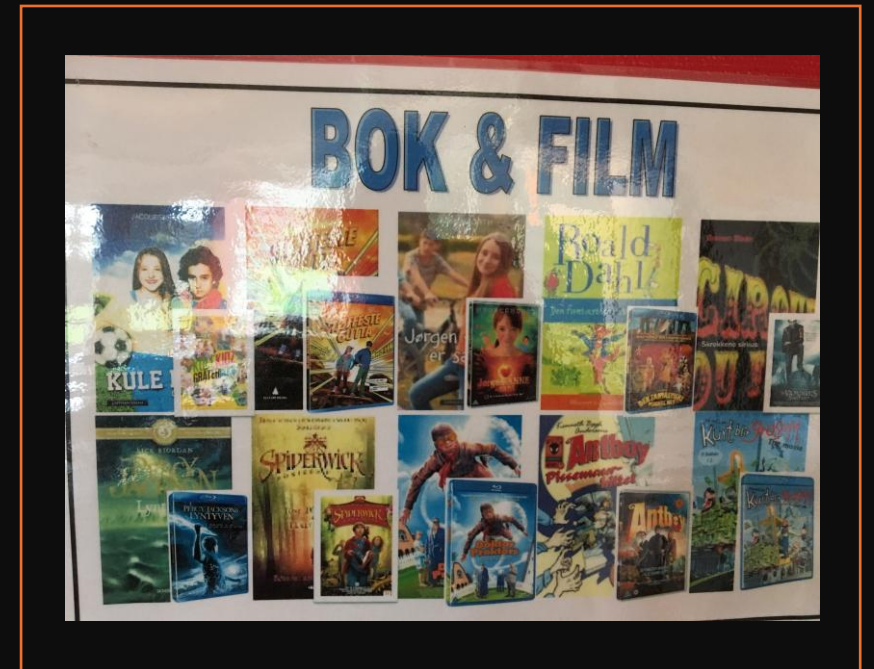
LESETID (20 min)

LESELYSTPROSJEKTER

Bare fantasien setter grenser 😊

- Lesekvart +
- Bok & film
- Høytlesing og felleslesing av samme tittel
- Temaprojekt: dyr, dinosaurer, flukt, ...
- Sjangerprosjekt: krim, grøss, fakta, fantasy, ...
- Dypdykk i forfatterskap: Svingen, Mæhle, ...
- Dypdykk i serier: Mamma Mø, Detektivbyrå Nr. 2, ...
- Leseprosjeper fra Stiftelsen LESE, bokhandlere, ...
- ...

Bruk **LESEKLUBB** som leselystiltak

ARNE SVINGEN
I BYENS GAP

ETTERLYSNING
til skolens nye leseklubb

ER DU DEN VI LETER
ETTER?

- DU MÅ TA FRI FRA ANDRE SKOLETIDER?
- DU MÅ LESE EI HEL BOK SAMMEN MED ANDRE?
- DU MÅ BYTTE UT DEN VANLIGE LESELEKSA?
- DU DELTAR I EN PODCAST ETTER Å HA LEST BOKA?

OPPSTART I UKE 4!

MARI MOEN HOLSVE

INGEN SOVER TRYGT I NATT

ETTERLYSNING: KLUBBMEDLEMMER:

En morgen i oktober får Håkon beskjed om at klassekameraten Jon Michael er død. Det brå dødsfallet gjør Håkon, Marie og Hares nysgjerrige. Etter skolen tar de en omvei hjem, forbi Jon Michael hus. Der er det sykebil og politi, og Håkon tar en titt inn gjennom vinduet til Jon Michael. Bare for å se. Synet som møter ham er grotesk. En morder er løs i Skyndal - og morderen har bare så vidt begynt.

TØR DU BLI MED?
Klubben skal møtes fire ganger i uka og lese sammen. Du må få litt fra de vanlige timene dine. Du må tåle litt grøss.

DU MÅ VÆRE MED I EN PODCAST
elever som blir med i denne leseklubben må delta i en podcast hvor de forteller sin mening om boka vi har lest

VINNER AV BOKSLUKERPRISEN 2019

HVORDAN BLI MED? SØK HER:

ETTERLYSNING:

Er du det nye medlemmet av leseklubben?

kriterier:

- du må ta fri fra skoletimer
- du må lese ei hel bok
- du skal delta i en podcast

Arne Svingen | Kirkens Brevstasjon

ARNE SVINGEN
I BYENS GAP

ETTERLYSNING

ER DU DEN VI LETER ETTER?

VI LETER ETTER DEG SOM:

- kan ta fri fra norsktimer
- kan samarbeide med andre
- gidder å lese ei bok
- vil delta i en podcast

Søk her:

ARNE SVINGEN
I BYENS GAP

ETTERLYSNING

ER DET DEG?

Vi søker medlemmer til ny bokklubb

De må:

- lese en hel bok
- kunne dele det de har lest med andre elever
- kunne dele sin mening om boka med andre
- kunne dele sin mening om og med andre om boka

Søk her innen

LESEKLUBB-OPPSKRIFT

Oppstart: Presentere boka, gjennomgå strukturen og sluttproduktet.

Gjennom-
føring
(struktur):

- Lesesamtale om det man har lest hjemme fra forrige gang
- Lærer/elever leser høyt videre i boka
- Lesestopp underveis (ikke for ofte)
 - Bruke samtale-startere*
 - Fri samtale ved behov
- Elevene leser stille videre i boka
 - Lesesamtale om det de har lest
- Avtale videre lesing hjemme. Enkel leselogg ligger klar inne i boka: notere sidetall som skal leses, eleven kan også ved behov notere stikkord.

Avslutning: lage podkast, utstilling, presentasjon, drama, filmtrailer, ...

Logg fra lærer Silje

Leseklubb med 4 gutter på 6. trinn:

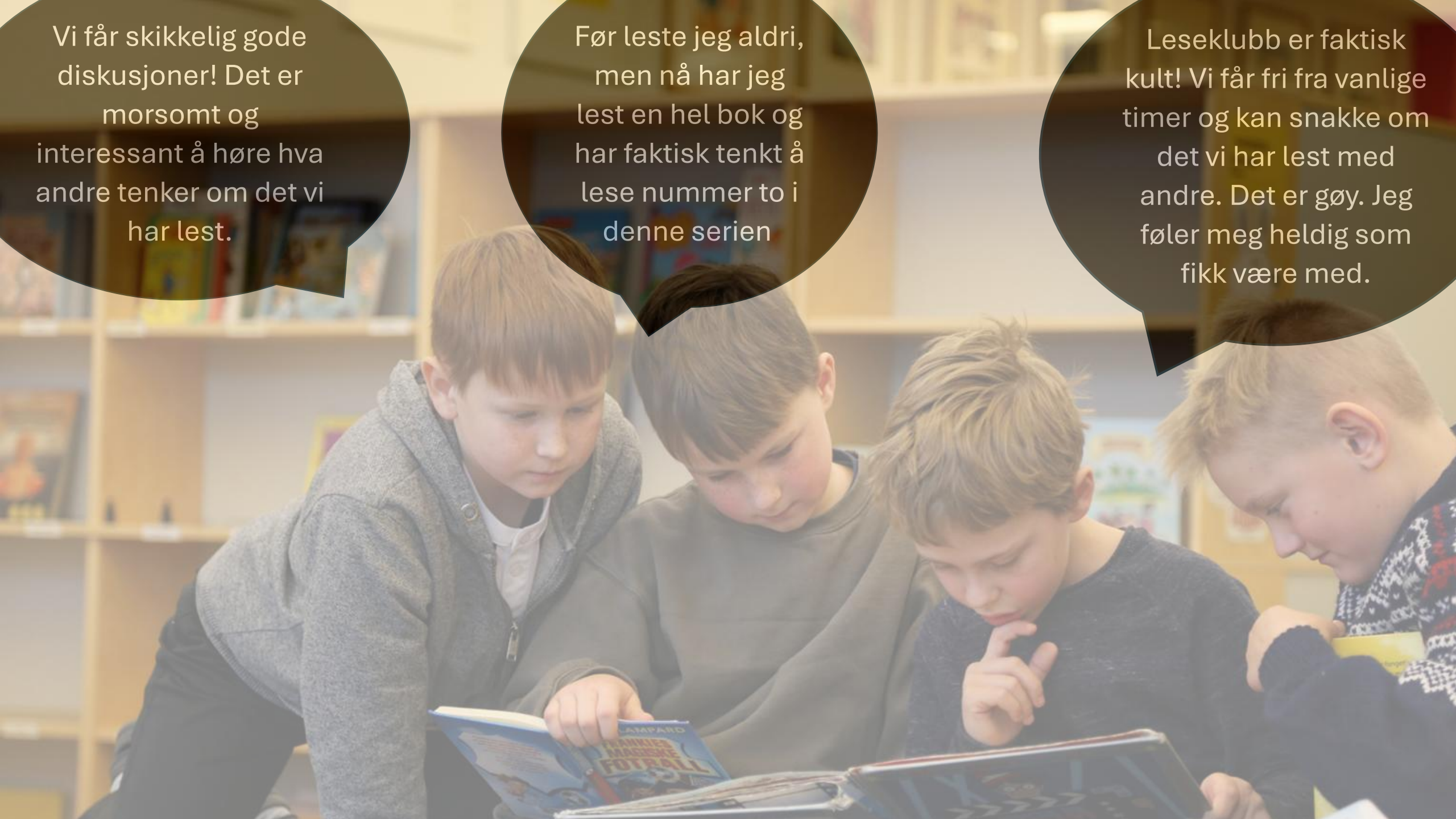
Variierende leseglede før leseklubben startet. Det tok ikke lang tid før de ble veldig engasjerte. Guttene har mast om når neste klubb er og har spurt om vi kan ta igjen timer som har gått bort. Et par har uttrykt at dette er første gang de har gledet seg til å lese når de kommer hjem...

Vi får skikkelig gode diskusjoner! Det er morsomt og interessant å høre hva andre tenker om det vi har lest.

Før leste jeg aldri, men nå har jeg lest en hel bok og har faktisk tenkt å lese nummer to i denne serien

Leseklubb er faktisk kult! Vi får fri fra vanlige timer og kan snakke om det vi har lest med andre. Det er gøy. Jeg føler meg heldig som fikk være med.

9 RÅD PÅ ULIKE NIVÅ:	HVEM:
<p>1. Innføre en nasjonal standard for innkjøp av litteratur til skolebiblioteket Minimum: 500,- per elev per år.</p>	<p>Nasjonale myndigheter</p>
<p>2. Innføre en nasjonal standard for bemanning av skolebiblioteket med pedagogisk/skolebibliotekfaglig kompetanse Minimum: <ul style="list-style-type: none"> < 100 elever = 20 % > 100 elever = 40 % > 200 elever = 60 % > 300 elever = 80 % > 400 elever = 100 % </p>	<p>Nasjonale myndigheter</p> <p>Utdannings-forbundet og KS kan regulere dette gjennom SFS 2213</p>
<p>3. Etablere lærende skolebiblioteknettverk</p> <ul style="list-style-type: none"> • folke- og skolebibliotekarere samarbeider i lærende fylkes-/kommunale nettverk for kompetanseutvikling om litteratur og lesing minst fire ganger i skoleåret. 	<p>Fylkeskommuner, kommuner: oppvekst og kultur</p>
<p>4. Sette lesing i system</p> <ul style="list-style-type: none"> • utvikle lese-/skolebibliotekplaner, og følge planarbeidet opp med skolens ledelse 	<p>Fylkeskommuner og kommuner</p>
<p>5. Følge opp nasjonal satsing på lesing</p> <ul style="list-style-type: none"> • sørge for at nasjonale mål faktisk gjennomføres gjennom veiledning, dialog og oppfølging av kommuner og fylkeskommuner. 	<p>Statsforvalteren</p>

<p>6. Skape en god lesekultur på skolen Ta ansvar for å omsette kommunal/fylkeskommunal leseplan til systematisk lese- og skolebibliotekpraksis på alle trinn, og følge dette opp gjennom skolens årshjul og utviklingsarbeid hver måned.</p>	Rektor
<p>7. Skape leselyst</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kjøp inn ny og aktuell litteratur som skaper leselyst for elevene dine • Formidle litteratur aktivt til elevene • Skap et innbydende leselystmiljø, leseprosjekter, leseklubber og andre leselystaktiviteter • Samarbeid med skolens ledelse, ansatte og med folkebiblioteket 	Skolebibliotekar
<p>8. Sette av tid til daglig lesing i frivillig valgt litteratur i klasserommet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hjelp elevene dine til å finne litteratur som de har lyst til å lese både på skolen og hjemme • Vær interessert i hva elevene dine leser, og vær en god rollemodell som leser selv • Frist elevene dine med litteraturformidling og ha litteraturen lett tilgjengelig i klasserommet • Snakk om lesing og litteratur med elevene dine slik at lesing også blir en sosial aktivitet • Bruk skolebiblioteket aktivt og samarbeid med skolebibliotekaren om f.eks. bibliotektimen 	Lærer
<p>9. Lese litteratur hjemme, helst hver dag</p> <ul style="list-style-type: none"> • Les høyt i sammen så lenge dere har glede av det • Legg til rette for at eleven kan lese selv hver dag • Besøk gjerne folkebiblioteket for å finne bøker som frister til lesing 	Foresatte Elev

PRIORITERING – 3

**Bygge et solid grunnlag for
leselyst og god leseopplæring for
ALLE**

**1. Innføre en nasjonal standard for innkjøp av
litteratur til skolebiblioteket**

Minimum: 500,- per elev per år.

**2. Innføre en nasjonal standard for
bemanning av skolebiblioteket med
pedagogisk/skolebibliotekfaglig kompetanse**

Minimum:

< 100 elever = 20 %

> 100 elever = 40 %

> 200 elever = 60 %

> 300 elever = 80 %

> 400 elever = 100 %

3. Etablere lærende skolebiblioteknettverk

Folke- og skolebibliotekarere samarbeider i lærende fylkes-/kommunale nettverk for kompetanseutvikling om litteratur og lesing minst fire ganger i året.

Kilder:

- Cunningham, Pat (2005). If they don` t read much, how they ever gonna get good? International Reading Association. Struggling Readers, pp. 88-90.
- Gambrell, Linda (2011). Seven rules of engagement. What`s Most Important to Know About Motivation to Read. International Reading Association. The Reading Teacher, Vol. 65, Issue 3, pp.172-178.
- Guthrie, John T.; Klauda, Susan L. (2014). Effects of Classroom Practices on Reading Comprehension, Engagement, and Motivations for Adolescents. International Reading Association. Reading Research Quarterly, 49(4) pp. 387–416.
- Lund, Henriette Romme (2024). Læselyst og læseulyst ved stillelæsning. Portrætter af seks stillelæsende elever. PH.D.-AFHANDLING, Aarhus Universitet, DPU.
- Pihl, Joron (2018). I boka “Skolebiblioteket. Læring og leseglede i grunnskolen.” Hjellup (2018). Cappelen Damm Akademisk.